

schakelNIEUWS

52

NIEUWSBRIEF – WELZIJNSSCHAKELS VZW – JAARGANG 12 – NR 52 – VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS – P209822 – DECEMBER 2013 JANUARI FEBRUARI 2014

welzijnsschakels

ELKE SCHAKEL TELT

INLEIDING

Dit Schakelnieuws gaat over samen tuinieren. Op het eerste gezicht een niet zo evidente keuze voor een Welzijnsschakel en toch...

Samen tuinieren is een heel fijne vorm van ontmoeten, van mensen samenbrengen. In Vorselaar en Assenede zorgen vele partners samen voor een stevige fundering van de samentuin. In Balen heeft 't Lichtpunt het initiatief genomen en ondanks een moeilijke start houden ze het goed vol, vooral dankzij enkele stevige trekkers-tuiniers. Samentuinen kunnen een belangrijk instrument worden in de strijd tegen armoede en uitsluiting: "Ik geloof er heel sterk in dat samentuinen de situatie van mensen in kansarmoede kunnen verbeteren. Kansarmoede gaat namelijk niet enkel over financiële moeilijkheden, het gaat over uitsluiting, isolement, een minderwaardigheidsgevoel. In een samentuin krijgen mensen de kans iets te verwezenlijken: ze kunnen

zelf groenten kweken. Maar ze organiseren bijvoorbeeld ook de officiële opening.

Voor veel mensen was het de eerste keer dat ze aan zoiets meewerkten en dat ze zo veel belangstelling kregen voor iets wat ze deden. Je zag veel tuiniers stralen van trots toen ze hun tuintje toonden aan het publiek.

Zoals veel tuiniers aangeven, staat ook de ontmoeting hier centraal. We zien elkaar ongeveer tweewekelijks tijdens de begeleiding die we krijgen, maar veel tuiniers zijn vaker aanwezig en er is altijd wel iemand om mee te praten. Dit is ontzettend belangrijk, zeker voor mensen die vaak alleen thuis zijn.

Zelfvertrouwen en sociaal contact zijn de basis om je situatie te verbeteren. De oogst is bijkomstig. Waarschijnlijk is het wel financieel voordelig; de drempel om te komen tuinieren is erg laag en wat het oplevert, is toch wat. Maar dit is niet doorslaggevend."

(Nancy in Wie zaait, die oogst – Velt)

De tuin

*begint uit te bloeien
de opruimbeurt begint
het goede zaad wordt
opgeborgen
tot de lente weer begint
nu gaat alles even rusten
tot de winter is voorbij
als de lente weer
gaat komen
zetten we alles
netjes op rij*

(Van Hees Annie - www.gedichtstad.nl)

't Kiertje droomde allang van een tuin waar mensen samen tuinieren. Waar het gezellig is, waar mensen mekaar kunnen ontmoeten. De gemeente Vorselaar had een aanvraag lopen bij het Europees programma voor plattelandsontwikkeling Leader. De droom van 't Kiertje en de plannen van de gemeente overlaptten elkaar, en binnen de projectmiddelen plattelandsontwikkeling kon het idee samentuin concreet vorm krijgen.

EEN WATERVAL VAN SAMENWERKING

Maar met dromen en projectmiddelen heb je nog geen tuin. Er gaat nog heel wat voorbereiding aan vooraf. En dat bracht in Vorselaar een waterval van samenwerkende diensten op gang. De gemeente stelt de grond ter beschikking. De groendienst maakt het perceel tuinrijp, levert de compost, en onderhoudt het gezamenlijke grasveld. De milieudienst beheert de Europese projectmiddelen en organiseert voor de tuiniers de mogelijkheid om bruikbare materialen uit het containerpark te recupereren. De dienst Ruimtelijke Ordening zet alle stappen voor het aanvragen van een vergunning voor een tuinhuis/ ontmoetingsruimte op het terrein. Het OCMW ten slotte is betrokken vanuit haar begeleidingsfunctie voor 't Kiertje. Zij zorgen ook voor de logistieke ondersteuning: vergaderlokalen, verspreiden van verslagen... De gemeente is ook de bemiddelaar tussen de tuiniers en de burens. Naast de gemeente en 't Kiertje werd ook Velt, vereniging voor ecologisch tuinieren, betrokken als partner in de tuin. Met deze partners samen ontstond De

Tuinfluter, niet zomaar een samentuin maar een sociaal-ecologisch project met als doelstelling de solidariteit tussen bevolkingsgroepen in Vorselaar te verhogen en de situatie van mensen in kansarmoede te verbeteren. Op 26 mei werd de tuin officieel geopend.

STRUIKELLEN EN TOCH DOORGAAN

De samentuin is een proces van struikelen en weer doorgaan. Sommige burens houden niet van een gemeenschapsproject in hun achtertuin. Er moet dan ook tijd vrijgemaakt worden voor overleg en goede afspraken. De gemeente vervult hier een brugfunctie. Andere burens zijn dan weer wel betrokken bij de tuin. Zo zette de schapenbuur enkele weken geleden de schutting tussen de tuin en de schapenwei open zodat de tuiniers schapenmest konden halen voor hun tuintje. En bij een andere buur mogen de tuiniers elektriciteit gebruiken als dat nodig is.

Ook de tuiniers onderling moeten elkaar leren kennen en elkaars werkwijze leren appreciëren. Zo is er die Afrikaanse mevrouw die het onkruid op haar

perceel laat groeien omdat dat een goede bodembedekker is die de bodem vochtig houdt. Ze begrijpt echt niet waarom de anderen zoveel tijd steken in onkruid wieden. Terwijl de anderen niet begrijpen waarom ze haar tuintje er zo slordig laat bij liggen.

Het weer zat ook niet mee in dit opstartjaar. Een slecht voorjaar en een hete zomer zijn niet bevorderlijk voor de groei en maken het werken in de tuin veel intensiever. Toch kon er al veel geoogst worden. Er konden zelfs al zaden worden geruild.

Een tuin onderhouden, vraagt redelijk wat engagement en niet iedereen kan er evenveel tijd en energie in stoppen. Sommige mensen hebben een extra duwtje nodig om het vol te houden. De winter nadert en het einde van het tuinjaar komt in zicht. Een aantal mensen in armoede haken af. Door een verhuizing, omdat ze werk vonden, of misschien omdat net dat duwtje ontbreekt. Daarom denkt de gemeente erover om een buddysysteem op te zetten. Mensen zonder armoede-ervaring die net die extra stimulans kunnen geven. Een telefoon of sms'je: 'Ik ga naar de tuin, kom je ook? Kom ik je halen?' Er moet ook nog geïnvesteerd worden in een betere organisatie van de samenwerkdag. En bovendien is er nog niet echt een gemeenschapsgevoel omdat er nog geen ruimte is om samen te zitten. Dat wordt vast veel beter als het tuinhuis is geïnstalleerd.

De samenwerking met de gemeente en vooral de praktische en logistieke ondersteuning door de gemeentelijke diensten zijn een belangrijke meerwaarde voor de tuiniers. Een mooi voorbeeld hiervan is de toegankelijkheid van het containerpark. Bijna al het tuingerief maar ook het materiaal om perceeltjes af te boorden, kleine serretjes te maken... werd gerecupereerd uit het containerpark. Dat scheelt een paar honderd euro's aan investeringskosten.

De tuin, met de oudste eik van Vorselaar, heeft alles in zich om een fijne plek te worden waar mensen met groene vingers mekaar ontmoeten, samenwerken, groenten kweken...

Je kunt de Tuinfluter volgen via hun facebookpagina.

DE TUIN PRAKTISCH

In de tuin zijn er 16 percelen beschikbaar, een aantal van 50m² en een aantal van 100m². Bij de start waren ongeveer de helft van de tuiniers mensen in armoede en de helft andere geïnteresseerden. Het is de bedoeling om te groeien naar een samentuin waarin iedereen zijn perceeltje bewerkt maar ook de nodige tijd investeert in het gezamenlijk onderhoud van de paden en de omgeving. Er wordt samen gekozen voor wisselteelt en er worden geen pesticiden gebruikt. Er is ruimte voor ontmoeting, en leren van elkaar. Iedereen kan op elk moment in zijn/haar tuintje werken. Een zaterdag per maand is er een samenwerkdag. Op deze samenwerkdag is er ruimte voor praktijklessen die verzorgd worden door Velt. Er is tijd voor overleg en voor de gezamenlijke taken. De verslagen van de praktijklessen en de overlegmomenten zijn voor iedereen beschikbaar in de werkkeet die momenteel dienst doet als tuinhuisje. In samenwerking met Velt werden er ook vergeten groenten geplant of gezaaid. In de werkkeet ligt ook een map met recepten om deze groenten te verwerken.

De bloemkool van Balen

Drie jaar geleden groeide bij vrijwilligers met groene vingers van 't Lichtpunt in Balen het idee van een samentuin. De samentuin in Balen beschikt niet over externe ondersteuning. Wat ze gerealiseerd hebben, hebben ze samen gedaan.

VAN EEN VALSE START NAAR EEN DOORSTART.

De eerste stap in de realisatie van dit project werd de zoektocht naar een lap grond. Die grond werd relatief snel gevonden en de werkzaamheden voor de tuin konden beginnen. Het was geen evident opstartjaar. Mensen moesten warm gemaakt worden om deel te nemen, 't Lichtpunt droeg de volledige verantwoordelijkheid voor het tuinrijp maken, de materialen... Het werd helemaal moeilijk toen na een jaar de eigenaar de samenwerking opzegde. De tuin leek gedoemd om te mislukken. Maar dat gebeurde niet, integendeel, op een nieuwe plek, ter beschikking gesteld door een bestuurslid van 't Lichtpunt, kon de tuin een doorstart maken. Vijftien mensen van 't Lichtpunt zagen het wel zitten om van deze samentuin iets te maken. Jaak en Willy, vrijwilligers met groene vingers delen hun knowhow met de tuiniers. Agnes, Ronny en hun zoon Bart, zijn de trekkers van de tuin. Zij trommelen de andere tuiniers op om echt samen te tuinieren.

DE SLEUTELWOORDEN: SAMEN EN SOLIDAIR

Het idee leefde om het eerste jaar op het hele perceel aardappelen te planten, dit veld samen te onderhouden en uiteraard de oogst te delen. De tuiniers vonden dat niet zo'n goed idee en gaven er de voorkeur aan om een eigen perceeltje te bewerken en maar één perceel te reserveren voor een gezamenlijke aardappeloogst.

't Lichtpunt heeft ervoor gezorgd dat de grond omgeploegd werd. Daarvoor hebben ze iemand aangesproken en betaald. Daarna heeft de tuingroep het overgenomen. De grond werd fijn gemaakt, het laatste onkruid weggehaald. De percelen werden verdeeld. Er werd een waterton geïnstalleerd. Er werd een kist getimmerd met daarin tuingereedschap

dat iedereen kan/mag gebruiken. En er kwam een bank om even te rusten. Agnes en Ronny zijn op zoek gegaan naar de goedkoopste zaden en planten. Het resultaat zijn volle en vooral te kleine diepvriezers.

Maar dat resultaat werd niet zomaar bereikt. De trekkers steken veel energie in mensen optrommelen, meenemen naar de tuin, aanmoedigen... Gebruikers-tuiniers die de boel trekken, zijn een belangrijke succesfactor om het samen tuinieren te laten slagen. Agnes en Ronny vinden de solidariteit onder de tuiniers ook zeer belangrijk. Eens schoffelen of water geven als iemand even geen tijd heeft. Elkaar met raad en daad bijstaan als de oogst om een of andere reden niet lukt. De opbrengst delen en uitwisselen. Fier zijn op die grote bloemkool bij de burens.

ZE GAAN DOOR

De enige ambitie was om mensen de kans te geven hun eigen groenten te kweken. Er werden vooraf niet veel afspraken gemaakt, maar volgend jaar willen ze

vanuit de opgedane ervaringen wel samen afspraken maken, bijvoorbeeld over het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Het initiatief is zeer organisch gegroeid en het is een leerproces geweest. Er zijn mensen die hebben afgehaakt door ziekte of tijdgebrek, maar wat zij hebben gezaaid en geplant is wel geoogst omdat de andere tuiniers die perceeltjes hebben overgenomen. De aardappelen zijn geoogst, de winterprei is geplant, de kolen zijn bijna klaar om te oogsten. Stilaan gaat de tuin de winter in. In januari is er een startvergadering voor alle geïnteresseerden. Dan worden de nodige afspraken gemaakt om de tuin opnieuw gebruiksklaar te maken en worden de perceeltjes (her)verdeeld. Agnes en Ronny zijn er zeker van dat er vele kandidaten zullen zijn om een perceeltje te verzorgen. Ondersteuning door externe partners kan zeker een extra boost geven, maar de samentuin in Balen bewijst vooral dat je er moet durven aan beginnen en herbeginnen als dat nodig is. En je moet uiteraard iemand vinden die zijn perceel graag ter beschikking stelt voor zinvol gebruik in plaats van het braak te laten liggen. En ja... groene vingers krijg je door te leren en te proberen. Zo laten de tuiniers ook de 'kenners' wel eens versteld staan.

Schakeltuin

Welzijnsschakels Groot Assenede.

OOSTEEKLO

De winter maakte het allereerste begin wat moeilijk. Maar dankzij het voorbereidende werk van de Oosteeckloose Veltleden waren er begin april 8 tuintjes klaar om te bewerken. Er werd naar hartenlust geplant en gezaaid. Elk weekend wordt er gezorgd voor begeleiding. Nu het tuinseizoen op zijn einde loopt, wordt er volop geoogst. Eind december worden de werkzaamheden afgesloten met soep uit eigen tuin.

Op de eerste verdieping

Is een samentuin een te groot project, dan is tuinieren in potten een goed alternatief. Chris, van De Klapdeur in Torhout: 'Onze welzijnsschakel heeft samen met een medewerker van Velt twee namiddagen getuinierd, zij het dan wel op de eerste verdieping, waar ons lokaal is gevestigd.

De eerste namiddag werd er in een grote pot één tomatenplantje (kerstomaat) per persoon geplant, nadat de juiste samenstelling van de grond werd toegelicht (o.a. korrels, compost, potgrond

en wat grof zand). We kregen ook uitleg over het "dieven" of "luizen" van tomatenplanten tijdens de groei.

Een tweede namiddag ging over het planten van spinazie en courgettezaadjes in een pot en waar je allemaal op moet letten. Iedereen vond het zeer interessant, mede door het enthousiasme van de Veltmedewerker.'

Alle informatie en een vormingsaanbod vind je op www.velt.be

En nu vooruit... maar hoe?

Ga je toch voor een tuin? Wij vonden een aantal aandachtspunten bij Stichting Clip in Nederland en vulden ze aan met wat wij gaandeweg hebben geleerd.

(<http://www.stichtingclip.nl/volkstuin/>)

Zoek een lap(je) grond:

Klop hiervoor in eerste instantie aan bij de gemeente. Als dat niet lukt, zul je op de particuliere markt moeten zoeken. Enkele mogelijkheden: een stuk van de (vroegere) moestuin van de pastoor of een klooster. Een particulier die bereid is een stuk grond ter beschikking te stellen. Maak wel goede afspraken met de eigenaar.

Begin op tijd:

Het tuinseizoen begint ergens tussen februari en april. Dat is afhankelijk van het weer en de soort grond. Om tegen die tijd voldoende deelnemers te hebben, is het raadzaam om in het najaar met de voorbereiding te beginnen en de werving in de winter te doen.

Denk na over werving en aanmelding:

Het project kan niet zonder deelnemers. Werving is dus van cruciaal belang. Als er veel interesse is, heb je ook criteria nodig. Mag iedereen meedoen of zijn er criteria voor deelname?

Trekker:

Voor het welslagen van het project is het goed als er iemand de coördinatie of trekkersrol op zich neemt. Iemand moet in de gaten houden of er tijdig gestart wordt, of de afspraken worden nagekomen en of alle partijen gehoord worden.

Financiering:

Er zijn verschillende mogelijkheden om het project met gemeentelijke middelen te financieren. Je kunt ook bij een serviceclub aankloppen.

Gereedschap:

Kies je ervoor om nieuw gereedschap te kopen? Doe je een oproep om gereedschap dat niet meer wordt gebruikt, in te zamelen? Maak afspraken voor hergebruik van materialen uit het containerpark. Kijk ook hier naar de lokale situatie. Wat past

in jullie gemeente en hoeveel geld is er beschikbaar? Het is natuurlijk sympathiek om gereedschap te hergebruiken, maar het moet wel georganiseerd worden.

Grootte van de tuinen:

De tuinen kunnen een halve of een hele are groot zijn. Doorgewinterde tuiniers zullen dat klein vinden, maar voor beginners is het meer dan groot genoeg.

Onderhouden tuin:

Het is prettig als de deelnemers een goed stuk grond krijgen. Als de tuin goed onderhouden, niet verwaarloosd of overwoekerd is, gaat het tuinieren veel makkelijker. Dat zal het welslagen van het project ten goede komen.

Tuincoaches:

Een geschikte tuincoach is iemand die goed kan tuinieren en die kan accepteren dat iedereen de tuin op zijn of haar eigen wijze indeelt en onderhoudt. Tuincoaches

moeten in staat zijn om informatie over te dragen, zonder voortdurend al hun kennis over de deelnemers uit te storten en zonder hen te betuttelen. Je kunt afspraken maken over de taken van de tuincoaches, bijvoorbeeld of ze de deelnemers aanspreken over het niet onderhouden van een tuin. Dat blijft een subjectieve en persoonlijke aangelegenheid, maar het bespreekbaar maken helpt in ieder geval.

Regels en afspraken:

Organiseer een overlegmoment met alle kandidaat-tuiniers en probeer samen de afspraken en regels vast te leggen. Informeer je bij andere samentuinprojecten.

Evaluatie:

Aan het eind van het tuinseizoen is het goed om een evaluatie te houden met alle partijen. Wat ging goed, wat had beter gekund en hoe gaan we verder?

TEKSTEN

Marja Hermans met dank aan:
Vorselaar: Nele (milieuambtenaar), Veerle (maatschappelijk werker OCMW) en Nancy ('t Kiertje)
Balen: Willy, Agnes, Ronny en Bart van 't Lichtpunt.
Torhout: Chris van De Klapdeur

VORMGEVING

Gevaert Graphics

Foto's

Welzijnsschakels, De Tuinfluter Vorselaar, Agnes, Welzijnsschakel Groot Assenede.

DRUKWERK

Gevaert Printing

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Diederik Janssens, Huidevettersstraat 165, 1000 Brussel

WELZIJNSSCHAKELS VZW

Huidevettersstraat 165
T 02 502 55 75
F 02 502 58 09
info@welzijnsschakels.be
www.welzijnsschakels.be

welzijnsschakels

ELKE SCHAKEL TELT